

## ODLIKE AUTORITETA NASTAVNIKA

**Marija Krešić**

Sveučilište u Mostaru, BiH

Fakultet prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti

### Sažetak

*Autoritet predstavlja središnju ulogu u procesu školovanja. Dok se u prošlosti autoritet nastavnika temeljio prije svega na stručnosti i poziciji nastavnika kao profesionalca koji prenosi znanje, danas se autoritet shvaća prije svega kao oblik odnosa između nastavnika i učenika koji se konstruira tijekom interakcija u razredu. Pri tome nastavnici usmjeravaju ponašanja učenika, a učenici dobrovoljno prihvaćaju nastavnikove upute. U radu se navodi teza da nastavnici kao istinski pedagoški autoriteti trebaju imati predmetno znanje, pozitivne osobine ličnosti te uspostavljati kvalitetne odnose s učenicima. Cilj je istraživanja bio ispitati koje odlike nastavnici povezuju s autoritetom kako bi se provjerilo ima li teorijski koncept pedagoškog autoriteta nastavnika svoje uporište i u stavovima nastavnika. Kvalitativnom analizom podataka dobivene su tri kategorije: profesionalne odlike, osobne odlike i odnosne odlike. Rezultati su pokazali da su nastavnici svjesni da u današnjim prilikama nije dovoljno imati predmetno znanje i pozitivne osobine ličnosti, nego je važno izgrađivati odnos autoriteta u razredu.*

**Ključne riječi:** *autoritet, nastavnici, odnos, suvremena škola*

## UVOD

---

Autoritet predstavlja središnju ulogu u procesu školovanja. No u njegovu definiranju postoje različita odstupanja. Pojam autoriteta potječe od latinske riječi *auctoritas* što znači ugled, dostojanstvo, moć, vlast ili od glagola *augere* što znači povećati, uvećati, razviti, obogatiti. Prema *Interdisciplinarnom rječniku* (2001) autoritet se općenito odnosi na osobu ili instituciju koja uživa opći ugled i ima veliki utjecaj. U znanstvenom području autoritetom se naziva stručnjak čije stavove, mišljenja ili teorije znanstvena zajednica prihvaća kao mjerodavne i obvezujuće (Spajić-Vrkaš, Kukoč i Bašić, 2001). U formalnom smislu odnosi se na osobu koja je nadređena drugima, koja po svojoj funkciji ima pravo donositi odluke, davati naloge ili nadzirati i prosuđivati druge.

Neke definicije poistovjećuju pojam autoriteta s moći. Tako sociolog Max Weber autoritet shvaća kao oblik moći koji je legitiman, a moć je za njega „vjerojatnost da će određene zapovijedi biti izvršene kad su dane od pojedine grupe ljudi“ (Weber, 1978). Drugi autori povezuju autoritet s poštovanjem. Tako Koskova (2014, prema Čopkova, 2020) razumijeva autoritet kao odnos između onih koji uživaju poštovanje i onih koji ne uvažavaju. Kad se autoritet povezuje s određenim kvalitetama ili osobinama ličnosti, onda se kaže da je *netko autoritet*, a ako se autoritet veže uz određeni društveni položaj, onda se kaže da *ima autoritet*. Autoritet u tom shvaćanju imanjanja ili bivanja opisao je Fromm (1989). On smatra da je autoritet pojam s dvama potpuno različitim značenjima – ovisno o tome govorimo li o „racionalnom“ ili „iracionalnom autoritetu“. Racionalni autoritet temelji se na stručnosti ili mjerodavnosti i taj autoritet pomaže osobi koja se na njega oslanja da se razvija kao osobnost. Autoritet koji se temelji na bivanju znači da je pojedinac mjerodavan za ispunjavanje određene društvene funkcije te da se on i kao svojstvo ličnosti razvio do te mjere da samim svojim postojanjem može izražavati autoritet (Fromm, 1989). To su ličnosti kojima se pokorava iz poštovanja, na temelju njegove sposobnosti da iznese svoje mišljenje na način koji ulijeva povjerenje te da pri tome ni na trenutak ne postoji sumnja u njegovu ispravnost (Gruden, 2007, prema: Njegovan i Vukadinović, 2011). Neki autori Frommov racionalni autoritet nazivaju osobnim autoritetom koji „iz nas progovara samo ako doista mislimo to što govorimo i iza toga stojimo mirne savjesti, pod uvjetom da nitko od partnera nema osjećaj da u tome nešto ne valja.“ (Juul, 2006; prema: Tomić, 2011, 262). Fromm (1989) navodi da se nastankom društva, koje se temelji na hijerarhijskom poretku, autoritet po mjerodavnosti, tj. racionalni ili osobni autoritet počinje mijenjati autoritetom društvenog položaja ili iracionalnim autoritetom. Mjerodavnost, tj. stručnost prestaje biti glavno obilježje autoriteta. Netko može biti autoritet samo zbog položaja, titule ili dužnosti koju obavlja, a da u svojoj biti uopće nema osobine koje daju mjerodavnost autoritetu. Fromm iznosi primjer kralja koji može biti opak, glup i zao, tj. krajnje nemjerodavan da bude autoritet, ali da ipak ima autoritet jer ima titulu koja mu daje taj autoritet. U tom slučaju govorimo o autoritetu koji osoba ima na temelju položaja, društvene pozicije ili svog zvanja.

Kad je u pitanju školsko okruženje, nastavnici u razredu mogu imati racionalni autoritet samim time što su na poziciji profesionalaca iz područja koje predaju. Taj se autoritet temelji prije svega na znanju i stečenim kompetencijama, a legitimitet im za to daje društvena zajednica. U tom kontekstu autoritet se shvaća kao nešto što je dano nekoj osobi i što mu se može oduzeti, tj. kao nešto što se može steći i izgubiti. Međutim, nastavnici mogu imati i iracionalni autoritet koji se temelji na osobinama ličnosti koje se sviđaju učenicima. To su karizmatični nastavnici koji zbog svoje osobnosti stvaraju odnos povjerenja u učionici. Prema tome, može se reći da nastavnici mogu praktično izražavati i racionalni i iracionalni autoritet.

U suvremenoj pedagoškoj literaturi autoritet se ne dovodi u vezu s moći niti se shvaća kao nešto stečeno ili kao dio nečije osobnosti. Autoritet se shvaća kao kompleksan skup društvenih odnosa koji su rasprostranjeni u školama i razredima i koji se izražava različitim vrstama interakcija između nastavnika i učenika (Pace i Hemmings, 2006). Riječ je o autoritetu koji je konstruiran, tj. zajednički dogovoren, a temelji se na složenim odnosima između nastavnika i učenika. Taj autoritet ovisi od legitimiteta nastavnika, tj. njegovog predmetnog znanja, odobravaju ga učenici svojim dobrovoljnim pristankom, a opravdan je moralnim poretkom, tj. zajedničkim vrijednostima, ciljevima i normama (Pace, 2003). Autoritet se stvara u odnosu i ne može postojati bez odnosa. Naime, da bi se moglo govoriti o autoritetu, moraju postojati najmanje dvije osobe koje su u određenom odnosu. Odnos može biti ravnopravan – kad su osobe koje su u odnosu u jednakom položaju ili hijerarhijski – kad postoji neravnopravnost uloga, tj. različita raspodjela odgovornosti. Kada je u pitanju odnos autoriteta u razrednom okruženju, onda većina autora navodi da je u pitanju hijerarhijski odnos (Elmore, 1987; Yariv, 2007, Fromm, 1986; Pace i Hemmings, 2007, Bašić, 1999). Odnos je hijerarhijski prije svega zbog razlika u razini odgovornosti. Za kvalitetu odnosa između učitelja i učenika veća je odgovornost na učiteljima koji imaju veće znanje i iskustvo.

Bingham (2006) i McKinnon (2013) također smatraju da je odnos važna karakteristika pedagoškog koncepta autoriteta pa uvode pojam tzv. relacijskog autoriteta ili autoriteta odnosa. Bingham (2008, prema McKinnon, 2013) ističe da autoritet postoji uvijek kada je prisutan odnos među ljudima bez obzira na to koliko taj odnos bio dobroćudan i banalan. Temeljni je preduvjet za autoritet postojanje odnosa. On smatra da se optimalno učenje, koje maksimalno koristi i nastavniku i učeniku, događa kada su i nastavnik i učenik svjesni odnosa među njima i uloge koju imaju u stvaranju tog odnosa. U tom odnosu nitko ne dominira, svatko je svjestan svog angažmana u odnosu i uloge koja mu je dodijeljena kako bi mogao pomagati drugoj osobi u njezinom razvoju.

Prema tome u pedagoškom kontekstu autoritet se može opisati kao oblik odnosa između nastavnika i učenika pri čemu nastavnici usmjeravaju ponašanje učenika, a učenici dobrovoljno i s povjerenjem prihvaćaju nastavnikove upute. Taj oblik odnosa karakterizira zajednički cilj, namjera nastavnika da rade za dobro svojih učenika, povjerenje i dobrovoljni pristanak učenika.

## OBILJEŽJA I VRSTE AUTORITETA NASTAVNIKA

---

Promišljanje o autoritetu uvijek za sobom vuče pitanje njegove legitimnosti. Što je to što neki autoritet čini legitimnim? Na čemu se temelji legitimitet nekog autoriteta? Mnogi su autori pri traženju odgovora na navedena pitanja razvili različite tipologije ili oblike autoriteta. Može se reći da je autoritet raznolik u svojim oblicima i tipovima te načinima kako je interpretiran (Pace i Hemmings, 2006).

Većina se autora pri opisu različitih oblika autoriteta poziva na tipologiju poznatog njemačkog sociologa Maxa Webera. On u svom djelu *Gospodarstvo i društvo* (1978) piše o različitim oblicima moći te ih povezuje s autoritetom. Za njega svaki pravi oblik moći podrazumijeva minimum dobrovoljne podložnosti. Da bi podložnost bila dobrovoljna, ta moć mora biti legitimna. Weber tako smatra da je autoritet oblik legitimne moći. Tri su temelja koja autoritet čine legitimnim: razum, tradicija i karizma. Prema tome on i razlikuje tri oblika ili tipa autoriteta: birokratsko-racionalni, tradicionalni i karizmatični tip autoriteta.

Autoritet koji je razumski legitiman temelji se na vjerovanju da su pravila koja se određuju legalna i da osoba koja od drugih traži da ih se pridržavaju ima pravo to tražiti (Weber, 1978). To je takozvani birokratsko-racionalni tip autoriteta. U učionici se taj tip autoriteta temelji na moći nastavnika koji ima pravo upotrebljavati nagrade i kazne (Macleod i sur., 2012, 498).

Autoritet koji je tradicijski legitiman počiva na utvrđenim vjerovanjima u svetost tradicije i legitimnost onih koji se koriste tim autoritetom (Weber, 1978). Taj tradicionalni tip autoriteta temelji se na odnosima koje karakterizira strogo osobno poštovanje, prihvaćanje tradicije i normi koje je tradicija učinila svetim (Njegovan i Vukadinović, 2011, 19). Nastavnici koji pokazuju takav autoritet očekuju poslušnost samo zato što imaju ulogu učitelja (Pace i Hemmings, 2006, 2007), tj. samo zato što su u poziciji nastavnika.

Karizmatični autoritet svoj legitimitet temelji na privrženosti određenim vođama koji su izuzetne osobnosti i heroji te vrijednostima koje oni iskazuju (Weber, 1978). Taj autoritet proizlazi iz osobne povijesti, osobnih postignuća i kvalifikacija određene osobe (Macleod i sur., 2012, 498). Karizmatični nastavnici u razredu stvaraju emocionalnu povezanost s učenicima i njihov autoritet traje sve dok zadovoljavaju potrebe učenika i nadahnjuju njihovu odanost.

Mnogi autori navedenoj tipologiji dodaju još jedan oblik autoriteta koji posebno dolazi do izražaja u učionici, a to je stručni ili profesionalni autoritet (Spady, 1973; Amit i Fried, 2005; Fried i Amit, 2008; Pace i Hemmings, 2006, 2007; Vanderstaay, 2009). To je autoritet onih koji poznaju svoj predmet i koji su stručnjaci u svom području. Prema Weberovoj tipologiji taj tip autoriteta dio je birokratsko-racionalnog autoriteta jer je na poziciji koja zahtijeva određenu kompetenciju (Amit i Fried, 2005). Profesionalni autoritet nastavnika Pace i Hemmings (2007) opisuju kao stručnost koja zahtijeva postizanje općevažećih ciljeva, a koji se temelji na predmetnom znanju i pedagoškim umijećima.

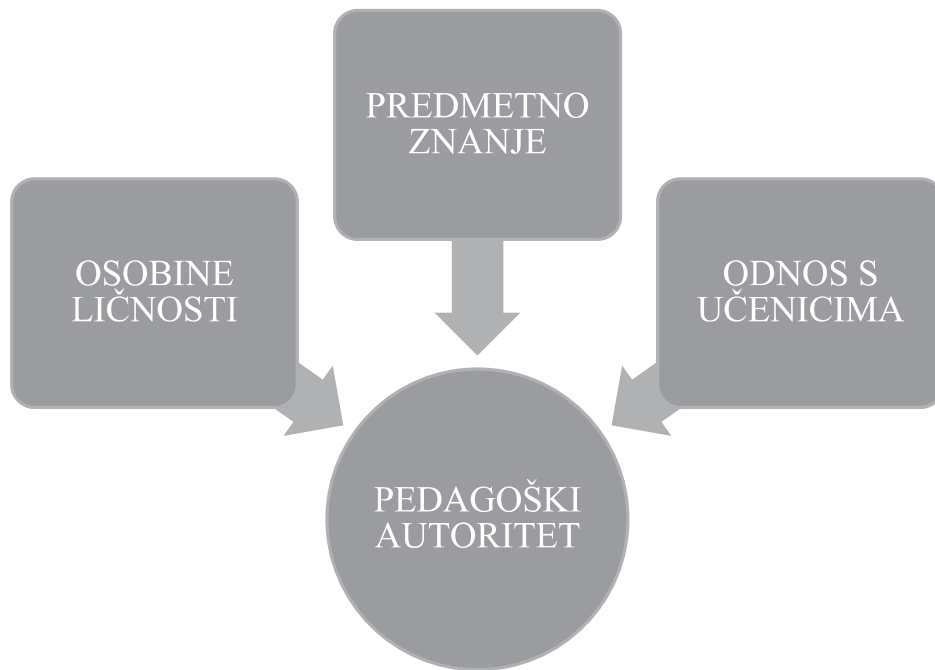
Važno je napomenuti da u stvarnosti ne postoje navedeni tipovi u čistim oblicima, ali sama tipologija ima velik značaj za razumijevanje prirode odnosa između nastavnika i učenika u razredu.

## PREMA STVARANJU PEDAGOŠKOG KONCEPTA AUTORITETA

---

Uzimajući u obzir definicije i tipologije autoriteta koje se navode u literaturi, mogu se izdvojiti temeljna obilježja autoriteta nastavnika u suvremenoj školi. Prije svega, smatramo da je potrebno promatrati autoritet ne samo kao svojstvo neke osobe ili ga vezati uz određeni položaj ili poziciju. Autoritet kao društvenu konstrukciju treba shvaćati prije svega kao pedagoški odnos koji se stvara u interakciji između nastavnika i učenika. To nije nešto što se može dati ili oduzeti ili što je vezano samo uz određene osobine ličnosti i kompetencije. Naime, društvena zajednica legitimira autoritet nastavnika na temelju znanja i kompetencija koje je stekao kakao bi pomogao djeci i mladima u procesu učenja. Međutim, to ne jamči nastavniku da će imati autoritet. U školskom okruženju glavno obilježje autoriteta danas je odnos. Taj odnos karakterizira sigurnost, povjerenje, poštovanje, dobrovoljni pristanak, ljubav i briga. Konačni je cilj transformacija tog pedagoškog odnosa od uzora preko autoriteta do suradnje i partnerstva između nastavnika i učenika (Bašić, 2015, prema Širanović, 2016). Kako bi odnos između nastavnika i učenika bio uistinu kvalitetan, nastavnik treba imati i određene pozitivne osobine ličnosti. Pravednost, samopouzdanje, komunikativnost, kreativnost, pozitivnost, smisao za humor, brižnost i ljubavnost predstavljaju važne osobne ličnosti koje čine pedagoški autoritet nastavnika. Može se zaključiti da je autoritet nastavnika složen pedagoški koncept koji se sastoji od nekoliko važnih sastavnica. To su: predmetno znanje, osobine ličnosti i odnos s učenicima. Istinski pedagoški autoritet imaju oni nastavnici kod kojih su prisutne sve tri sastavnice. Do sličnih je zaključaka došao i slovački autor Petrik (2020) koji navodi da se autoritet prije svega očituje u interakciji nastavnika s učenicima, ali da je važno voditi računa i o osobinama ličnosti i profesionalnim kompetencijama kao bitnim preduvjetima za stvaranje autoriteta. U literaturi se autoritet koji se sastoji od tri dimenzije (socijalne, kognitivne i osobne) naziva globalnim autoritetom (Kron, 1994, Vališova, 2013 prema Petrik, 2020). Za potrebe ovog rada možemo ga nazvati pedagoškim autoritetom nastavnika.

Slika 1. Sastavnice pedagoškog autoriteta nastavnika



## METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Nakon teorijskog pregleda relevantne literature i izdvajanja temeljnih obilježja koja čine važan dio autoriteta nastavnika u suvremenoj školi, zanimalo nas je kako sami nastavnici shvaćaju pojam autoriteta. Istraživačka su pitanja: Koje odlike nastavnici povezuju s autoritetom? Mogu li se te odlike povezati s izdvojenim temeljnim sastavnicama autoriteta? Naime, primjećuje se da je došlo do promjene u razumijevanju koncepta autoriteta nastavnika. Dok je u prošlosti prevladavao tradicionalni autoritet koji se temeljio na povjerenju koje društvena zajednica daje nastavniku kao prepoznatom stručnjaku u određenom području, u suvremenoj školi samo znanje i stručnost nastavnika nisu dovoljni za izgrađivanje autoriteta. Danas se ističe da je pri poučavanju važno uspostaviti kvalitetan odnos između nastavnika i učenika pri čemu nastavnik treba imati i humane odlike osobnosti. U provedenom je istraživanju cilj bio ispitati koje odlike nastavnici povezuju s autoritetom. Zanimalo nas je shvaćaju li nastavnici autoritet još uvijek u onom tradicionalnom smislu (važno je znanje) ili prepoznaju da je u suvremenom shvaćanju potrebno imati i određene osobine ličnosti te vještine uspostavljanja kvalitetnog odnosa s učenicima. Cilj je istraživanja bio provjeriti ima li teorijski koncept pedagoškog autoriteta nastavnika svoje uporište i u stavovima nastavnika.

Rezultati prikazani u ovom radu dio su šireg istraživanja u kojem su nastavnici procjenjivali svoj stil rada te iskazivali stavove o autoritetu.<sup>1</sup> U internetskoj anketi nastavnici su između ostalog odgovarali na pitanje otvorenog tipa *Koje odlike bi prema vašem mišljenju trebao imati nas-*

<sup>1</sup> Istraživanje je provedeno u ožujku 2021. godine na području Hercegovačko-neretvanske županije metodom internetskog anketiranja.

*tavnik kao autoritet u razredu?* Za potrebe ovog rada provedena je kvalitativna analiza odgovora nastavnika na postavljeno pitanje. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 104 nastavnika osnovnih i srednjih škola na području Hercegovačko-neretvanske županije. Dobiveni odgovori na postavljeno pitanje uneseni su u NVivo program za kvalitativnu analizu podataka. Odgovori su kodirani na način da su se uzimale bitne odlike koje se mogu prepoznati iz odgovora, npr. „dobro vladati materijom koju predaje“ (znanje), „biti dosljedan u pravilima ponašanja i u ocjenjivanju“ (dosljednost), „pravednost i dosljednost“ (pravednost, dosljednost). Iz nekih odgovora moglo se izdvojiti više različitih odlika. Nakon kodiranja pristupilo se postupku kategoriziranja na temelju teorijske konceptualizacije. Kodirani odgovori kategorizirani su u tri kategorije: *profesionalne odlike*, *odnosne odlike* i *osobne odlike*. Navedene odlike mogu se dovesti u vezu s različitim vrstama autoriteta nastavnika: profesionalni, odnosni (relacijski) i osobni autoritet.

## REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA

---

U Tablici br. 1 prikazani su kodirani odgovori, tj. odlike koje su nastavnici povezivali s autoritetom te njihova kategorizacija u tri tematske cjeline. U zagradama pored svake odlike nalazi se broj koji označava ukupan rezultat, tj. koliko je puta određen odgovor nastavnika kodiran kao neka odlika. Kako smo u teorijskom dijelu rada na temelju iščitane literature izdvojili tri sastavnice autoriteta nastavnika (predmetno znanje, osobine ličnosti i odnos s učenicima), kategorizacija se provodila na temelju tog teorijskog uporišta.

Kad su u pitanju profesionalne odlike, nastavnici su u najvećoj mjeri navodili znanje kao važnu odliku na kojoj se temelji autoritet nastavnika. U tipologijama autoriteta izdvaja se autoritet koji se temelji na znanju i stručnosti u određenom području. Riječ je o tzv. profesionalnom (Pace i Hemmings, 2006), kognitivnom (Nygård, Hirvonen, 2020) ili epistemičkom autoritetu (Raviv i sur. 2003). Kako bi nastavnici mogli graditi svoj autoritet u odnosu s učenicima, učenici trebaju imati povjerenje u nastavnikovo znanje. Znanje koje prenosi nastavnik koji ima epistemički ili profesionalni autoritet smatra se pouzdanim i istinitim. Navedeni autoritet predstavlja važan faktor u procesu poučavanja jer učenici s pouzdanjem primaju informacije koje im daje nastavnik te ne traže alternativne izvore znanja (Raviv i sur., 2003).

Tablica br. 1 Odlike autoriteta nastavnika

PROFESIONALNE ODLIKE	OSOBNE ODLIKE	ODNOSNE ODLIKE
znanje (21)	dosljednost (48)	razumijevanje (26)
stručnost (4)	pravednost (21)	poštovanje (18)
	odlučnost (13)	kvalitetan odnos s učenicima (8)
	fleksibilnost (9)	empatija (8)
	karakter (5)	povjerenje (4)
	pouzdanost (4)	iskrenost (4)
	strpljivost (3)	komunikativnost (3)
	samouvjerenost (3)	karizmatičnost (3)
	osobine ličnosti (3)	solidarnost (1)
	odgovornost (3)	tolerantnost (1)
	strogoća (3)	pouzdanost (1)
	smirenost (2)	ljubaznost (1)
	pozitivnost (2)	dostupnost (1)
	mudrost (2)	
	tolerantnost (1)	
	ljubaznost (1)	
	kreativnost (1)	

Kao osobne odlike ispitanici su navodili različite osobine koje bi trebali imati nastavnici kao autoriteti u razredu. Najčešće se u odgovorima navodila odlika dosljednosti ( $f=48$ ). Dosljednost je značajna pedagoška odlika. Dosljednost znači ne odstupati od svog stava. Mnoga su istraživanja pokazala da je učenicima iznimno važno da nastavnici budu dosljedni u svom ponašanju i pridržavanju postavljenih pravila (Freiberg i sur., 2009 i Higgins i Moule, 2009; prema Chamundeswari, 2013). Pokazalo se da nastavnici također smatraju da je dosljednost izrazito važna odlika nastavnika kao autoriteta. Dosljednost sama po sebi pripada tradicionalnom shvaćanju autoriteta nastavnika. Danas nije toliko važno da nastavnik bude dosljedan koliko je važno da učenici osjete da se nastavnik brine za njih i da ih poštuje (Wills, 2006). U literaturi se navode različite osobine koje bi učitelji trebali imati kao autoriteti. Tako Holoček (2014, prema Petrik, 2020) navodi kao osobine autoritarnog učitelja samokontrolu, strpljivost, odlučnost, dosljednost, ustrajnost i upornost. Ispitanici su u ovom istraživanju uz dosljednost i odlučnost posebno u svojim odgovorima isticali i pravednost kao važnu odliku autoriteta nastavnika. Upravo se osobina pravednosti/nepravednosti izdvojila u i učeničkim procjenama (ne)omiljenog nastavnika. Nastavnika kojeg najviše vole učenici smatraju pravednim, a onoga kojeg najmanje vole smatraju nepravednim (Krešić, 2020). Učenici gube povjerenje u nastavnike koji su ne-



pravedni i nedosljedni (Thornberg i Elvstrand, 2012). Navedeni rezultati upućuju na to da su i nastavnici svjesni kako je u razredu važno stvoriti jednake uvjete za sve učenike da bi se stvorila pozitivna pedagoška klima u školi.

Kada su u pitanju odlike koje su usmjerene na odnos između nastavnika i učenika, nastavnici su u najvećoj mjeri navodili razumijevanje ( $f=26$ ) i poštovanje ( $f=18$ ). Razumijevanje se može dovesti u vezu i s empatijom koja se definira kao „iskreno zanimanje za sugovornika, osjetljivost i razumijevanje za druge, sposobnost slušanja i prakse slušanja drugog“ (Boffo, 2007, prema Zrilić, 2010, 236). Temelj za uspostavljanje kvalitetnog odnosa s učenicima upravo je razumijevanje i empatičnost. Kada učenici osjete da ih nastavnici razumiju, da su osjetljivi za njihove potrebe i da pokazuju iskrenu brigu i ljubav, prije će im iskazati povjerenje i pristajati na njihov autoritet. Van Manen (1991) ističe da nastavnici mogu imati pedagoški utjecaj nad učenicima samo kada svoj autoritet temelje na ljubavi i brizi za učenika. Samo tada učenici odobravaju autoritet nastavnika. Učenici najčešće dobar odnos s nastavnikom povezuju s pomoći, razumijevanjem i komunikacijom (Jeđud i Lebedina-Manzoni, 2008). Uz razumijevanje za uspostavljanje kvalitetnog odnosa važno je i uzajamno poštovanje. Kurland (1991) navodi kako učenici poštuju učitelje koji poštuju sami sebe te na ispravan način koriste autoritet, a nastavnici pokazuju poštovanje prema učenicima kada im dopuštaju da izraze svoje mišljenje i ozbiljno shvaćaju njihove ideje. Veliki problem u odnosu između nastavnika i učenika predstavlja tradicionalno shvaćanje da učenici trebaju poštovati nastavnike samim tim što se nalaze u poziciji nastavnika. Međutim, učenici smatraju da nastavnici to poštovanje trebaju zaraditi (Cothran i Ennis, 2000). Nastavnici u svojim odgovorima nisu često navodili povjerenje ( $f=4$ ) kao odliku autoriteta nastavnika. Međutim, može se reći da učenici daju pristanak nastavnicima da budu autoriteti ako imaju povjerenje u njih. To se povjerenje temelji na stavu da je nastavnik stručnjak u svom području i da djeluje za dobrobit učenika. S druge strane, i nastavnici trebaju imati povjerenja u učenike i njihove sposobnosti, potencijale i želju za kvalitetnim radom (Bašić, 1999).

Ako detaljnije analiziramo Tablicu br. 1, vidljivo je da su nastavnici u svojim odgovorima u najviše navodili osobne odlike kao najvažnije karakteristike autoriteta nastavnika. Međutim, autoritet nastavnika ne temelji se prvenstveno na osobnim odlikama, nego i na kvalitetnom odnosu s učenicima. Dobar se odnos stvara kada nastavnici pokazuju razumijevanje prema učenicima, kada poštuju njihovo mišljenje i pokazuju iskrenu brigu prema učenicima. Različita istraživanja pokazuju da je visoka razina kvalitetnih odnosa između nastavnika i učenika povezana s razvojem samoregulacije i socijalnih vještina kod učenika kao i školskog uspjeha učenika (Pianta, 1999; Rudasill, 2011; prema Labak, Čikaš i Pale, 2017).

## ZAKLJUČAK

---

U suvremenim sustavima odgoja i obrazovanja autoritet mijenja svoje značenje. Dok su u tradicionalnoj školi nastavnici imali autoritet na temelju svog društvenog položaja, tj. samim time što su se nalazili na poziciji autoriteta, danas nastavnici trebaju izgrađivati autoritet u razredu stvarajući kvalitetan odnos s učenicima. Prema tome, autoritet se više ne shvaća kao nešto što je nastavnicima „dano“, nego se autoritet konstruira u interaktivnim odnosima s učenicima. Pregledom recentne pedagoške literature izvedena su temeljna obilježja pedagoškog autoriteta nastavnika. U suvremenoj bi školi trebao prevladavati relacijski autoritet, tj. autoritet koji se temelji na odnosu s učenicima. Međutim, za uspostavljanje kvalitetnog odnosa s učenicima nastavnici trebaju imati i humane odlike osobnosti te pokazati znanje i pedagoške kompetencije. Rezultati kvalitativnog istraživanja pokazali su da teorijska konceptualizacija pedagoškog autoriteta nastavnika može pronaći svoje uporište i u stavovima nastavnika. Naime, nastavnici su u svojim odgovorima najviše navodili osobne odlike kao što su dosljednost, pravednost i odlučnost, zatim razumijevanje i poštovanje te naposljetku znanje kao važnu odliku autoriteta nastavnika. Te tri sastavnice međusobno su povezane. Kako bi uspostavili odnos autoriteta u razredu, nastavnici trebaju prije svega imati predmetno znanje i pedagoške kompetencije. Međutim, to nije dovoljno. Potrebno je da nastavnici imaju i pozitivne osobine ličnosti kako bi mogli uspostavljati i kvalitetan odnos s učenicima. Može se zaključiti da u suvremenoj školi nastavnik više nema samo jednu ulogu – da poznaje svoj predmet i prenosi znanje učenicima. Njegova je današnja uloga višestruka. Kako bi uspostavljao pozitivnu klimu u razredu i omogućio potpun razvoj ličnosti učenika, nastavnik uz poznavanje predmeta i područja kojim se bavi treba imati i poželjne osobine ličnosti te uspostavljati kvalitetne odnose s učenicima.

## LITERATURA

---

- Amit, M., Fried, M. N. (2005) Authority and Authority relations in mathematics education: a view from 8<sup>th</sup> grade classroom, *Educational Studies in Mathematics*, 58, 145–168.
- Bašić, S. (1999) Odgoj, u: Mijatović, A. (ur), *Osnove suvremene pedagogije*, Hrvatski pedagoško-književni zbor, Zagreb.
- Bingham, C. (2006) Authority is Never Genuine, but Neither is Giving it up: Toward a Derridean Theory of Un-Enlightened Empowerment, *Philosophy of Education*, 453–461.
- Chamundeswari, S. (2013) Teacher Management Styles and their influence on Performance and Leadership Development among Students at Secondary Level, *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, Vol. 2, No. 1.
- Cothran, D. J.; Ennis, C. D. (2000) Building bridges to student engagement: Communicating respect and care for students in urban high schools, *Journal of Research and Development in Education*, Vol. 33, No 2.

- Čopkova, R. (2020), Perceived Teachers' Justice and Perceived Teachers' Authority, *Acta Educationis Generalis*, Vol. 10., Issue 3.
- Elmore, F. R. (1987) Reform and the Culture of Authority in Schools, *Educational Administration Quarterly*, Vol. 23, No. 4, 60–78.
- Fried, M. N., Amit, M. (2008) The Co-Development and Interrelation of Proof and Authority: The Case of Yana and Ronit, *Mathematics Education Research Journal*, Vol. 20, No. 3, 54–77.
- Fromm, E. (1986) *Bjekstvo od slobode*, Naprijed, Zagreb.
- Fromm, E. (1989) *Imati ili biti*, Naprijed, Zagreb.
- Jeđud, I., Lebedina-Manzoni, M. (2008) Doživljaj školskog (ne)uspjeha kod djece i mladih s poremećajima u ponašanju, *Napredak*, 149, 404–425.
- Krešić, M. (2020) *Autoritarni, autoritativni i permisivni stilovi rada nastavnika u osnovnim i srednjim školama*, doktorska disertacija, Sveučilište u Mostaru.
- Kurland, R. (1991) The classroom Teacher and the Role of Authority, *The Haworth Press, Inc.*
- Labak, I., Babić Čikeš, A., Pale, P. (2017) Students perception: how does a favorite teacher behave, *Život i škola*, Vol. 63, br. 2.
- Njegovan Ratković, B.; Vukadinović, M. (2011) Autoritet lidera iz perspektive mladih, *Škola biznisa*, broj 2, Novi Sad.
- Nygård, T., Hirvonen, N. (2020) Ask Your Mother! Teachers' Informational Authority Roles in Information seeking and Evaluation Tasks in Health Education Lessons, *Scandinavian Journal of Educational Research*, July 2020.
- McKinnon, K. E. (2013) Relational Authority: How rethinking Educational Authority is empowering, *Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Arts*.
- Macleod, G.; MayAllister, J.; Pirrie, A. (2012) Towards a broader understanding of authority in student – teacher relationships, *Oxford Review of education*, Vol. 38, No. 4, pp. 493–508.
- Pace, J. L. (2003) Revisiting Classroom Authority: Theory and Ideology Meet Practice, *Teachers College Record*, Vol. 105, No. 8., pp 1559–1585.
- Pace, J. L., Hemmings, A. (2006) Understanding Classroom Authority as a Social Construction. U: Pace, J. L., Hemmings, A. (ur) *Classroom Authority: Theory, Research and Practice*, Routledge, New York and London
- Pace, J. L., Hemmings, A. (2007) Understanding Authority in Classrooms: A Review of Theory, Ideology, and Research, *Review of Educational Research*, Vol. 77, No. 1., pp 4–27.
- Petrik, Š. (2019) Osobnosť učiteľa z pohľadu budovania a uplatňovania autority v edukačnej praxi, *In Vysokoškolský učiteľ - vzdelávání, praktiky, pozice*, 133–149.
- Raviv, A.; Bar-Tal, D.; Raviv, A.; Biran B.; Sola Z. (2003) Teachers epistemic authority: perceptions of students and teachers, *Social Psychology of Education* 6, 17–42.
- Spady, W. G. (1973) Authority, Conflict, and Teacher Effectiveness, *Ontario Institute for Studies in Education*, Vol. 2, Issue 1, str. 4–10.

- Spajić-Vrkaš, V., Kukoč, M., Bašić, S. (2001) *Interdisciplinarni rječnik*, Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO, Zagreb.
- Širanović, A. (2016) *Poštovanje prava djeteta kao pokazatelj kvalitete odnosa učenika i učitelja*, doktorska disertacija, Zagreb.
- Thornberg, R., Elvstrand, H. (2012) Children's experiences of democracy, participation, and trust in school, *International Journal of Educational Research*, (53), 44–54.
- Tomić, V. (2011) Razine odgovornosti u supervizijskim odnosima, *Ljetopis socijalnog rada*, 18 (2), 245–280.
- Vanderstaay, S. L.; Faxon, B. A.; Meischen, J. E.; Kolosnikov, K. T.; Ruppel, A. D. (2009) Close to Heart: Teacher Authority in a Classroom Community, *National Council of Teacher of English*
- Zrilić, S. (2010) Kvaliteta komunikacije i socijalni odnosi u razredu, *Pedagogijska istraživanja*, 7(2), 231–242.
- Weber, M. (1978) *Economy and Society*, University of California Press, Berkley - Los Angeles - London.
- Wills, J. S. (2006) Authority, Culture, Context: Controlling the Production of Historical Knowledge in Elementary Classrooms. U: Pace, J. L., Hemmings, A. (ur) *Classroom Authority: Theory, Research and Practice*, Routledge, New York and London
- Yariv, E. (2009) Student's Attitudes on the Boundaries of Teacher's Authority, *School Psychology International*, Vol. 30 (1): 92–111.

## CHARACTERISTICS OF TEACHERS AUTHORITY

### Abstract

*Authority plays a central role in the educational process. While in the past, teacher authority was based primarily on the expertise and position of the teacher as a knowledge transferring professional, today, authority is understood primarily as a form of a teacher-student relationship constructed during classroom interactions. In doing so, teachers direct students' behaviours, and students voluntarily accept the teacher's instructions. The paper states that teachers, as proper pedagogical authorities, should have subject knowledge, positive personality traits and establish quality relationships with students. The aim of the research was to examine which characteristics teachers associate with authority to check whether the theoretical concept of the pedagogical authority of teachers has its basis in teachers' attitudes. Qualitative data analysis resulted in three categories: professional, personal and relational qualities. The results showed that teachers are aware that in today's circumstances, it is not enough to have subject knowledge and positive personality traits, but it is essential to build an authority relationship in the classroom.*

**Keywords:** *authority, teachers, relationship, contemporary school*

